

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2010-3-243 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 11-04/50-17
Karar Tarihi : 19.1.2011

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

10

Başkan : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI
Üyeler : Doç. Dr. Mustafa ATEŞ, Mehmet Akif ERSİN, İsmail Hakkı KARAKELLE, Doç. Dr. Cevdet İlhan GÜNAY, Murat ÇETİNKAYA, Reşit GÜRPINAR

B. RAPORTÖRLER: Nazlı VAROL, Nilgün KOCADAĞ

C. ŞİKAYET EDENLER

20

:-
.....

-
.....

-
.....

-
.....

30

D. HAKKINDA ÖNARAŞTIRMA YAPILANLAR:

- Multinet Kurumsal Hizmetleri A.Ş.
Muradiye Mah. Çekirge Cad. Aktar Apt. No:37/7
Osmangazi/Bursa

- Sodexo Motivasyon Çözümleri A.Ş.
Gülbahar Mah. Avni Dingilli Sok. No:24/A-6 34394,
Mecidiyeköy/İstanbul

40

- Edenred Kurumsal Çözümler A.Ş.
Talatpaşa Cad. No:5 Gültepe/İstanbul

- Network Servisleri A.Ş.
Valikonağı Cad. YKB Vakıf Apt. No:173/2 Nişantaşı/İstanbul

E. DOSYA KONUSU: Multinet Kurumsal Hizmetler A.Ş., Edenred Kurumsal Çözümler A.Ş. ve Sodexo Motivasyon Çözümleri A.Ş.'nin bazı marketlerin üyelik sözleşmesi taleplerini reddettikleri iddiası.

50 **F. İDDİALARIN ÖZETİ:** 20.10.2010 tarih, 8019 sayılı başvuruda özetle; Multinet Kurumsal Hizmetleri A.Ş. (Multinet A.Ş.)'nin müşterilerine Giftcard aracılığı ile alışveriş merkezlerinde, zincir marketlerde ve restoranlarda alışveriş yapma imkanı tanıdığı, benzer hizmetten yararlanmak isteyensözleşme başvurusunun ise Multinet A.Ş. tarafından başvuru süresinin dolması gerekçesi ile reddedildiği belirtilerek söz konusu eylem için 4054 sayılı Kanun çerçevesinde gereğinin yapılması talep edilmiştir. Kurum kayıtlarına 27.10.2010 tarih, 8197 sayı ile intikal eden ait başvuruda ise özetle; Accor (Edenred Kurumsal Çözümler A.Ş. (Edenred)) ve Sodexo Motivasyon Çözümleri A.Ş. (Sodexo) tarafından, her iki şirkete ait çek ve kart hizmetlerinden üye işyeri olarak faydalanma talebinin reddedildiği, öte yandan aynı bölgede faaliyet gösteren diğer
60 marketlere bu hizmetlerin sağlandığı belirtilerek gereğinin yapılması talep edilmiştir.

Daha sonra Kurum kayıtlarına 11.11.2010 tarih, 8663 sayı ile intikal eden, önceki başvurularla benzer içeriğe sahip, İstanbul'da market işleten ait başvuruda özetle; Multinet, Sodexo ve Edenred'in bazı marketlerle anlaşmalı olduğu, anılan teşebbüslerle anlaşmak için yaptığı başvuruların yeni marketlerle anlaşma yapılmayacağı gerekçesiyle kabul edilmediği, bu nedenle müşteri portföylerinin günden güne düştüğü belirtilerek gereğinin yapılması talep edilmiştir. Kurum kayıtlarına 16.12.2010 tarih, 9445 sayı ile giren ve ait başvuruda ise özetle; civardaki küçük veya büyük ölçekli marketlerin yemek çeki firmalarıyla anlaşmalı olduğu, kendisinin bu türden bir anlaşması olmadığından müşteri kaybettiği, kanunen yemek çeki ile marketlerden gıda alışverişini yapılmasının yasak olduğu belirtilerek konunun değerlendirilmesi talep edilmiştir.

70 **G. DOSYA EVRELERİ:** Kurum kayıtlarına 20.10.2010 tarih ve 8019 sayı; 27.10.2010 tarih ve 8197 sayı; 11.11.2010 tarih ve 8663 sayı; 16.12.2010 tarih ve 9445 sayı ile giren başvurular üzerine hazırlanan 10.11.2010 tarih ve 2010-3-243/İİ-10-415.FG sayılı İlk İnceleme Raporu, Rekabet Kurulu'nun 25.11.2010 tarih ve 10-73/1511-M sayılı toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun çerçevesinde soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının belirlenmesi amacıyla, Kanun'un 40/1. maddesi uyarınca önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir. İlgili karar
80 uyarınca yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 11.1.2011 tarih ve 2010-3-243/ÖA-11-376.NV sayılı Önaraştırma Raporu 14.1.2011 tarih ve REK.0.07.00.00-110/8 sayılı Başkanlık önergesi ile 11-04 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

90 **H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ:** İlgili Raporda özetle; Sodexo Motivasyon Çözümleri A.Ş., Multinet Kurumsal Hizmetler A.Ş., Edenred Kurumsal Çözümler A.Ş. ile Network Servisleri A.Ş.'nin bazı marketlerle sözleşme yapmayı reddettikleri iddialarına yönelik olarak yürütülen önaraştırma sonucunda, mevcut durumda 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesine aykırı bir uygulamalarının bulunmadığı, Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına yer olmadığı ve şikayetlerin reddinin uygun olacağı sonuç ve kanaatine ulaşıldığı ifade edilmiştir.

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. Taraflar

I.1.1. Sodexo Motivasyon Çözümleri A.Ş. (Sodexo)

100 Sodexo, merkezi Paris'te bulunan Sodexo Pass International'ın Türkiye'deki iştirakidir. 1993 yılından itibaren ülkemizde faaliyet gösteren Sodexo'nun Türkiye çapında yedi ilde bölge müdürlüğü bulunmaktadır. Sodexo *Restaurant Pass* sistemi sayesinde müşterilerinin çalışanlarının yemek ihtiyacını anlaşmalı üye kuruluşlardan tercihe göre yemek kartı ya da yemek kuponları ile karşılamalarını; *Gift Pass* sistemi sayesinde müşterilerinin çalışanlarına, iş ortaklarına ya da müşterilerine yönelik ödüllendirme ya da teşvik programlarını kuponlar aracılığı ile yapmalarını; *Asistans Pass* sistemi sayesinde yardıma muhtaç kişiler için yapılmak istenen yardımların, nama düzenlenmiş kartlarla ya da kuponlarla yapılmasını sağlamaktadır.

I.1.2. Edenred Kurumsal Çözümler A.Ş. (Edenred)

110 Accor Grubu'nun bünyesinde yer almakta olan Edenred'in ticaret unvanı 17.9.2010 tarihli 7650 sayılı Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlandığı üzere Accor Servisleri International A.Ş.'den Edenred Kurumsal Çözümler A.Ş. olarak değiştirilmiştir.

120 Edenred müşterilerinin hizmet kartlarının/kuponlarının kullanım alanlarını farklılaştırarak müşterilerine farklı alanlarda hizmet sunabilmektedir. Edenred, *Ticket Restaurant* sistemi sayesinde müşterilerinin çalışanlarının yemek ihtiyacını anlaşmalı üye kuruluşlardan tercihe göre yemek kartı ya da yemek kuponları ile karşılamalarını; *Ticket Compliments* sistemi sayesinde müşterilerinin çalışanlarına, iş ortaklarına ya da müşterilerine yönelik ödüllendirme ya da teşvik programlarını kupon ya da kartlar aracılığı ile yapmalarını; *Ticket Service* sistemi sayesinde yardıma muhtaç kişiler için yapılmak istenen yardımların, nama düzenlenmiş kartlarla ya da kuponlarla yapılmasını sağlamaktadır. Edenred'in üye kuruluşlarına yönelik olarak uyguladığı *Ticket Plus* sistemi ile de üye kuruluşlar, kullanıcıların yemek için yaptıkları *Ticket Restaurant* harcamalarını, ihtiyaçlarını karşılamak için ödeme gününü beklemeden kullanabilmelerini sağlamaktadır.

I.1.3. Network Servisleri A.Ş. (Network)

130 Network, Sodexo ve Edenred firmalarının ortak kontrolündedir. Söz konusu teşebbüsün ana faaliyet konusu; özel ve kamu kuruluşları tarafından çalışanlarına verilecek olan her türlü sosyal yardım, avantaj ve desteğin sağlanmasının akıllı kartlar vasıtasıyla gerçekleştirilmesine olanak sağlayacak altyapı yatırımlarının yapılması ve işletilmesidir.

2009 yılı sonu itibarıyla Network'ün Edenred ve Sodexo'ya sağladığı altyapı hizmeti çerçevesinde 15.157 üye işyerinde POS cihazları bulunmaktadır.

I.1.4. Multinet Kurumsal Hizmetler A.Ş. (Multinet)

140 Multinet A.Ş. 1999 yılında kurulmuş olup halen yemek çeki sektöründe faaliyet göstermektedir. Multinet yemek çeki hizmetini bütünüyle akıllı kart sistemine dayalı olarak yürütmektedir. Multinet *Restonet* sistemi ile müşterilerinin çalışanlarının yemek harcamalarını, *Petronet* sistemi ile müşterilerin araçlarının akaryakıt harcamalarını, *Otelnet* sistemi ile müşterilerinin çalışanlarının konaklama harcamalarını, *Gifftcard* sistemi ile de müşterilerinin yardım, prim, ödül, teşvik ve benzeri harcamalarını akıllı kartlarla yönetebilmelerini sağlamaktadır.

I.2. İlgili Pazar

150 I.2.1. Sektöre İlişkin Genel Bilgiler

Öncelikle sektörle¹ ilgili bazı tanımlara yer verilmesi gerekmektedir:

Yemek Çeki/Kuponu (Cheque Restaurant, CR): Bir kısım işyerleri ile bu işyerlerinde çalışan personelin yiyecek ihtiyaçlarının işyerine ait tesisler dışında, nakit para yerine, üzerinde değeri yazılı bulunan ve bu değer üzerinden hamiline para ödemeksizin, sisteme üye işyerlerinde yemekten yararlanma olanağı veren ve yalnızca yemek ve tüketime hazır gıda hizmeti satın alınabilen kupon ya da çeklerdir.

160 **Akıllı Yemek Kartı:** Bir kısım işyerleri ile bu işyerlerinde çalışan personelin yiyecek ihtiyaçlarının işyerine ait tesisler dışında, nakit para yerine, daha önceden kredi yüklenmiş veya belirli bir miktara kadar limitlendirilmiş olan kartlarla sisteme üye işyerlerinde yemekten yararlanma olanağı veren kartlardır.

Müşteri: Yemek çeki hizmeti veren firmalarla "hizmet sözleşmesi" imzalayarak personelinin bu firmaların verdiği hizmetlerden faydalanmasını sağlayan kurum ya da kuruluşlardır.

170 **Kullanıcı:** Müşteri personeli olup, üye işyerlerinin hizmetinden faydalanacak kişidir.
Üye İşyeri (Üye Kuruluş): Yemek çeki sistemine dahil olan ve yemek çekleri karşılığında yemek ve tüketime hazır gıda veren lokanta, restoran, büfe, pastane, kafe, kebabçı, hamburgerci, pizzacı, muhallebici, şarküteri, market vs. türü kuruluşlardır.

Bu tanımlarla bağlantılı olarak yemek çeki sisteminin işleyişi şu şekilde özetlenebilir;

- Yemek çeki hizmeti veren firmalar personeline yemek çeki vermek isteyen müşteriler ile "hizmet satış sözleşmesi" imzalarlar.
- Yemek çeki hizmeti veren firma tarafından hazırlanan yemek çeklerinin kullanıcıları bu kuponların geçtiği tüm üye işyerlerinde istedikleri miktarda, istedikleri zamanlarda yemek tüketme olanağına sahip olurlar (Satın alınan yemek çekleri sadece içinde

¹ Yemek çeki, yemek kuponu ya da yemek kartı hizmetleri aynı hizmetlere atfen kullanılmakta olup, mevcut kararda bu hizmetler ve sektör için yaygın olarak kullanılan adıyla yemek çeki hizmetleri ya da yemek çeki sektörü ifadeleri kullanılacaktır.

11-04/50-17

- 180 bulunulan senede geçerlidir. Bu nedenle çekler her senenin 31 Aralık tarihine kadar kullanılmalıdır).
- Üye işyerleri hizmet verdikleri kullanıcılardan elde ettikleri yemek çeklerini, bunlara çeklerin toplam bedeli tutarındaki faturayı ekleyerek yemek çeki firmasının anlaşmalı olduğu banka şubesine makbuz karşılığı teslim eder.
 - Üye işyerleri bankaya teslim ettiği yemek çeklerinin karşılığında yemek çeki firmasından yine banka aracılığıyla ödeme alır.
 - Üye işyerleri bankaya teslim ettikleri yemek çeklerinin faturaları üzerinden belli bir komisyon oranı kadar daha düşük ödeme alarak bir anlamda yemek çeki firmasına komisyon oranı kadar ödeme yapmış olurlar.

190 Yemek çeki/kuponu kullanımında bunlar üzerinde yazan değer kadar hizmet alımı söz konusu iken, akıllı kartların kullanım farkı bu değer karta yüklenmiş olması ya da bu değere kadar karta limit yüklenmiş olmasıdır. Bu doğrultuda pazara ilk girdiği yıllardan beri müşterilerine hizmetini sadece akıllı kartlarla vermiş olan Multinet ve Set Kurumsal Hizmetler A.Ş. (Setcard)'nin yanı sıra sektördeki diğer firmalar da söz konusu hizmeti yemek kuponlarının yanında bu kartlarla da sağlamaya başlamışlar, bunun sonucu olarak da sektörde akıllı kart kullanım oranı oldukça yükselmiştir. Network tarafından kurulu akıllı kart sisteminin marketlerde yer almaktadır. Bu noktadan yola çıkılarak, sisteme üye market sayısının, toplam nokta sayısına kıyasla çok daha az

200 olduğu söylenebilecektir.

2009 yılı sonu itibari ile pazarda faaliyet gösteren beş teşebbüsün sahip oldukları kullanıcı sayısı ve kullanıcı sayısı bazında pazar payı bilgileri Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1: 2009 Sonu Pazar Payları

Teşebbüs Adı	Kullanıcı Sayısı	Pazar Payı (%)
Edenred		
Sodexo		
Multinet		
Setcard		
Winwin		
TOPLAM		

Kaynak: 24.6.2010 tarihli, 2010-3-8/ÖA-10-261.YY sayılı Öneri Raporu.

210 Yemek çeki firmaları üye restoran ve marketlerle münhasırlık temelinde çalışmamaktadırlar. Dolayısıyla bir restoran birden fazla yemek çeki firmasının sistemine üye olabilmektedir. Örneğin Sodexo ve Edenred'in aynı anda akıllı kart sisteminden yararlandığı nokta sayısı, akıllı kart kullandıkları toplam noktaların %95'ine tekabül etmektedir. Tablodan da görüleceği üzere, Edenred ve Sodexo, kullanıcı sayısı bakımından ilk iki sırada yer almaktadırlar.

1.2.2. İlgili Ürün Pazarı

220 Yukarıda yemek çeki sisteminin işleyişine ilişkin yapılan açıklamalar doğrultusunda; yemek çeki hizmeti, müşterisinin çeşitli lokanta ve restoranlarda yemek çeki karşılığında yemek ihtiyacının giderilmesine olanak veren; organizasyon, koordinasyon ve finansman hizmetlerinden oluşan bir hizmet olarak nitelendirilmektedir. Söz konusu hizmetlere

yaygın tabiriyle “yemek çeki” hizmetleri denilmekle birlikte günümüzde bu hizmetlerin sunulmasında yemek çeklerinin yanı sıra akıllı kartlar da kullanılmaktadır. Yemek çeki hizmetlerinin toplu yemek hizmetleriyle karşılaştığında kullanıcıya seçme özgürlüğü sağlaması, bu hizmetler arasında arz yönüyle bir ikamenin bulunmaması, personeli yoğunlukla gezici olan müşteriler için tek alternatif olması, maliyetinin nakit ödemeye göre önemli ölçüde farklılaşması ve bu hizmetlerin yemek çeki firması ile üye işyerleri arasındaki ilişki bakımından tamamen kendine özgü nitelik göstermesi gibi unsurlar dikkate alınarak, ilgili ürün pazarı “*para temsili araçlarla müşterilere tüketime hazır yiyecek ve gıda temini pazarı*” olarak belirlenmiştir.

230

1.2.3. İlgili Coğrafi Pazar

İlgili hizmetin tüm Türkiye çapında sunulması, bölgeler bazında rekabet koşullarında farklılıkların bulunmaması nedeniyle ilgili coğrafi pazar “*Türkiye*” olarak belirlenmiştir.

1.3. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

Kurum kayıtlarına muhtelif tarihlerde giren başvurularda yer alan iddialar;

- 240
- Market işletmecilerinin yaptıkları üyelik başvurularının Sodexo, Multinet ve Edenred tarafından sözleşme süresinin dolması, yeni marketlerle anlaşma yapılmayacağı gibi gerekçelerle reddedildiği, bu durumun üyelik talebinde bulunan işletmecilerin civarlarındaki rakipleriyle rekabet etmelerini zorlaştırdığı,
 - Yemek çekleriyle marketlerden gıda alışverişi yapmanın kanunen yasak olduğu ancak bu yasağın birçok teşebbüs tarafından delindiği, şeklindedir.

250

4054 sayılı Kanun’un “*Kapsam*” başlıklı 2. maddesi çerçevesinde başvuru sahiplerinden tarafından dile getirilmiş olan marketlerde yemek çeki ile gıda alışverişi yasal olmadığı halde bazı marketlerin yemek çeki hizmeti veren teşebbüslerle anlaşmalı olduğu iddiası, 4054 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilebilecek hususlardan değildir.

Dosya kapsamında önaraştırmanın tarafları açısından başvuru konusu iddialar ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

1.3.1. Önaraştırma Konusu İddiaların Multinet Açısından Değerlendirilmesi

260

..... tarafından yapılan üyelik talebinin Multinetçe reddedildiği iddiası 4054 sayılı Kanun kapsamında mal vermeyi reddetmek suretiyle hakim durumun kötüye kullanılması olarak değerlendirilebilecek hususlardandır. 4054 sayılı Kanun’un 6. maddesinde “ *...bir veya birden fazla teşebbüsün ülkenin bütününde ya da bir bölümünde bir mal veya hizmet piyasasındaki hakim durumunu tek başına yahut başkaları ile yapacağı anlaşmalar ya da birlikte davranışlar ile kötüye kullanması hukuka aykırı ve yasaktır.*” hükmüne yer verilerek suretiyle teşebbüslerin hakim durumlarını kötüye kullanmaları yasaklanmıştır. Herhangi bir teşebbüsün Kanun’un 6. maddesini ihlal ettiğinden bahsedebilmek için iki temel unsurun bir arada bulunması gerekmektedir. İnceleme konusu teşebbüs ilgili pazarda hakim durumda olmalıdır ve bu teşebbüsün eylemleri rekabet hukuku

270 anlamında bir kötüye kullanma hali teşkil etmelidir. Bu iki unsurdan birinin yokluğu halinde inceleme konusu teşebbüsün eylemleri hakim durumun kötüye kullanılması olarak nitelendirilemez.

Kanun'un 3. maddesine göre hakim durum, *belirli bir piyasadaki bir veya birden fazla teşebbüsün, rakipleri ve müşterilerinden bağımsız hareket ederek fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücünü*, ifade eder. Tek başına hakim durumun tespitinde yeterli olmasa da hakim durumun tespitinde kullanılan en önemli göstergelerden biri teşebbüsün ilgili pazardaki payı ve konumudur. Bununla birlikte hakim durumun tespitinde pazara giriş engelleri, fikri mülkiyet hakları, dikey bütünleşik yapı gibi çeşitli unsurlar da dikkate alınmaktadır.

280 Tablo 1'den de, para temsili araçlarla müşterilere tüketime hazır yiyecek ve gıda temini pazarının , az sayıda firmanın faaliyet gösterdiği ve yoğunlaşma derecesinin yüksek olduğu oligopolistik bir pazar (CR₄=97,48) olduğu anlaşılmaktadır. Pazar lideri Edenred'in pazar payı yaklaşık, Sodexo'un pazar payı

290 Multinet'in kullanıcı sayısı açısından pazar payı üye restoran sayısı, Bu rakamlarla teşebbüs pazarda üçüncü oyuncu konumundadır. Bu durum Multinet'in pazarda hakim durumda bulunma imkanını ortadan kaldırmaktadır. Zira kendinden daha yüksek miktarda müşteriye ve üye restoran sayısına ulaşmış iki güçlü teşebbüs karşısında Multinet'in bu rakiplerden bağımsız olarak piyasadaki ekonomik parametreleri belirleyebileceğini söylemek güçtür. Multinet'in rakiplerinden ve müşterilerinden bağımsız hareket ederek piyasadaki ekonomik parametreleri belirleme gücü bağışlayacak herhangi bir ayrıcalıklı hakka (fikri mülkiyet hakları gibi) veya pazardaki konumunu güçlendirecek dikey bütünleşik bir yapıya sahip bulunmadığı bilinmektedir. Neticede ilgili pazardaki pazar payından hareketle Multinet'in ilgili pazarda hakim durumda bulunmadığı söylenebilecektir. Pazarda hakim durumda bulunmayan Multinet'in marketlerden gelen üyelik taleplerini reddetmesi ise Kanun'un 6. maddesi çerçevesinde hakim durumun kötüye kullanılması olarak değerlendirilmeyecektir.

300 **1.3.2. Öneraştırma Konusu İddiaların Network Açısından Değerlendirilmesi**

310 Sodexo ve Edenred'in ortak kontrolünde olan Network Servisleri A.Ş. (Network A.Ş.), özel kuruluşlar ve kamu kuruluşları tarafından çalışanlarına verilecek olan her türlü sosyal yardım, avantaj ve desteğin sağlanmasının akıllı kartlar vasıtasıyla gerçekleştirilmesine olanak sağlayacak altyapı yatırımlarını yapıp işletmektedir. Her ne kadar başvurularda adı anılmasa da teşebbüslerin Edenred ve Sodexo'nun hizmetlerinden üye işyeri olarak faydalanma taleplerine verilen cevapları etkileyebileceğinden hareketle Network de öneraştırmaya dâhil edilmiştir. Network'ün market gibi işletmeler tarafından Sodexo ve Edenred'e yapılan üyelik başvurularının değerlendirilmesi aşamasında ne tür bir rolü olduğunun ortaya koyulması amacıyla 30.12.2010 tarihinde raporörlerce Network yetkilileriyle görüşülmüş, görüşme sonucunda Network'ün kimlerin Sodexo ve/veya Edenred hizmet sistemine üye işyeri olarak dahil edileceği konusunda herhangi bir belirleyici etkisinin olmadığı, bu konuda Sodexo veya Edenred'in tek başlarına karar verdiği, Network'ün faaliyet alanının kendisine iletilen talepler doğrultusunda üye işyerlerine akıllı kart alt yapı sistemini kurup işletmekle sınırlı

olduğu bilgilerine ulaşılmıştır. Dolayısıyla marketler tarafından Sodexo ve/veya Edenred ile üyelik sözleşmesi yapılmasına yönelik iletilen talepler konusunda söz sahibi olmayan Network'ün faaliyetlerinin dosya konusu önaraştırma kapsamında değerlendirilmesine gerek olmadığı kanaatine varılmıştır.

320 **I.3.3. Önaraştırma Konusu İddiaların Sodexo ve Edenred Açısından Değerlendirilmesi**

Sodexo ve Edenred'e yönelik iddialar, çeşitli marketler tarafından kendilerine yapılan üyelik taleplerinin reddedildiğine ve bu şekilde marketlerin faaliyetlerini zorlaştırdığına ilişkindir. Teşebbüslere yönelik iddialar birlikte hareket ettiklerine yönelik olmamanın yanı sıra sadece marketlere ilişkindir. Söz konusu iddialar 4054 sayılı Kanun kapsamında sözleşme yapmayı reddetmek suretiyle hakim durumun kötüye kullanılması olarak değerlendirilebilecek hususlardandır.

330 Öncelikle belirtmelidir ki, hakim durumda olsun ya da olmasın teşebbüslerin kimlerle iş yapacakları Anayasa'nın 48. maddesi kapsamında çalışma ve sözleşme özgürlüğü prensibi çerçevesinde korunduğundan, tarafların bu iradelerine ancak çok sınırlı koşullar dâhilinde müdahale edilebileceği genel kabul görmektedir.

Mal vermeyi reddetme eylemi, temel olarak, bir teşebbüsün mal teminini doğrudan ve herhangi bir gerekçe olmaksızın reddetmesi şeklinde ya da yüksek fiyat ve/veya düşük kalitede mal temin etmek gibi olumsuz ticari koşullarda mal vermeyi teklif etmesi/mal vermesi şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Tanımlamadan da anlaşılacağı üzere, teşebbüsün birtakım ağır ticari koşullar ileri sürerek mal teminini teklif etmesi de mal vermeyi reddetme eyleminin gerçekleşmesi için yeterli olmaktadır.

340 Mal vermeyi reddetme kavramı;
- mevcut ya da yeni müşterilere mal vermeyi reddetme,
- fikri mülkiyet haklarının lisansını vermeyi reddetme,
- bir zorunlu unsura ya da ağa girişin reddedilmesi gibi farklı durum ve uygulamaları kapsamaktadır.

350 Mal vermeyi reddetme uygulamasının bir kötüye kullanma hali teşkil edebilmesi için hangi unsurların gerektiği çeşitli Kurul kararlarında ortaya konmuştur². Buna göre, ticari ilişkilerde sözleşme serbestisi ilke olarak geçerli olmakla birlikte, hakim durumda bulunan teşebbüsler için zorunlu unsur öğretisi çerçevesinde bu serbestinin sınırları bulunmaktadır. Hakim durumda bulunan bir teşebbüs, zorunlu unsur olarak kabul edilen mal/hizmetleri rasyonel bir gerekçe göstermeden müşterilerine vermeyi reddediyor ve bu reddediş sonucunda ilgili pazardaki rekabet ortamı zarar görüyor ise bu durumda hakim durumun kötüye kullanılması söz konusu olabilecektir.

Dosya kapsamında Sodexo ve/veya Edenred'in hakim durumda olup olmadığı değerlendirmesine geçilmeden önaraştırma konusu iddiaların 4054 sayılı Kanun'un 6.

² Kurul'un; 19.10.2004 tarih ve 04-66/949-227 sayılı T.K.İ. kararı, 14.12.2006 tarih ve 06-90/1142-338 sayılı Batıçim kararı, yukarıdaki dipnotlarda yer alan Tepe ve Akmerkez kararları.

maddesi kapsamında kötüye kullanma sayılıp sayılmayacağına değerlendirilmesi gerekmektedir.

360 Dosya konusu iddialar Sodexo ve Edenred'in bazı marketlerle anlaşma yapmayı reddettiğine yöneliktir. Bu kapsamda söz konusu başvuruların neden sadece marketlerden geldiğine ve marketlerle sözleşme yapma önünde bir engel olup olmadığına yönelik olarak ilgili mevzuat taranmıştır. Maliye Bakanlığı tarafından 30.5.2008 tarihinde 382 sıra numarası ile yayımlanan Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nin 1.2. maddesi uyarınca yemek çekleri münhasıran yemek bedellerinin ödenmesinde kullanılacaktır. Yine Maliye Bakanlığı tarafından 4.1.2008 tarihinde 107 seri numarası ile yayımlanmış olan Katma Değer Vergisi Genel Tebliği'nin 1.2. maddesine göre yemek çeki, yemek kuponu ve yemek kartları kullanılarak yapılan işlemler %8 oranında vergilendirilecektir. Maddenin devamı şu şekildedir: *"Öte yandan, yukarıdaki açıklamalar yemek çeki, yemek kuponu ve yemek kartlarının kullanıldığı yemek hizmetleri için geçerlidir. Bu çek, kupon ve kartların yemek hizmeti dışında ve/veya yemek hizmeti sunmayan işletmelerden temin edilecek mal ve hizmetlerde kullanılması halinde işleme taraf olanlar için ilgili vergi Kanunları esas alınarak gerekli işlemlerin yapılacağı tabiidir"*.

380 2008 yılından itibaren gıda ürünleri için belirlenmiş KDV oranı %18'den %8'e indirilmiş olup yukarıda yer alan düzenlemelerin yapılışı da aynı döneme rastlamaktadır. Söz konusu düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere yemek çeki/kuponu/kartı münhasıran yemek hizmetlerinden faydalanmak için kullanılabilir. Buna rağmen tüketime hazır gıda satışı yapan market tipi işletmelerde aynı zamanda %18 oranında vergilendirilen gıda dışı kozmetik, temizlik, giyim gibi ürünlerin de satışları yapılabilmektedir. Yemek çeki/kartı ile verilen hizmetlerde KDV oranının %8 olarak belirlendiği düzenleme doğrultusunda marketlerden yemek çeki/kartı ile yapılabilecek gıda dışı ürün alışverişlerinin de %8 oranında vergilendirilmesi ihtimali doğduğundan, bu tür kullanımlar amaç dışı kullanım olarak kabul edilmektedir.

390 Öneri kapsamında Sodexo ve Edenred yetkilileriyle yapılan görüşmelerden, gıda ürünlerinin vergisinin %18'den %8'e indirilmesinin ardından her iki teşebbüsün de üye iş yerlerini yemek çeki/kuponu/kartı ile tüketime hazır gıda ürünleri dışında ürün satışına izin verilmemesi konusunda uyardıkları anlaşılmaktadır.

400 Sodexo yetkilileri görüşmede, yemek çeklerinin/kartlarının marketlerde amaç dışı kullanıldığına dair duyular aldıklarını, amaç dışı kullanıma izin verdiği tespit edilen teşebbüslerin önce uyarıldıklarını, uygulamaya son vermedikleri halde ise üyeliklerinin iptali yoluna gidildiğini beyan etmişlerdir. Amaç dışı kullanım tespit edilmesi çok zor bir husus olduğundan, vergi mevzuatını ihlal eder nitelikte davranışların ortaya çıkmasını engelleyebilmek amacıyla 2008 yılından itibaren marketlerle önceki döneme kıyasla daha az sayıda üyelik sözleşmesi imzaladıklarını beyan eden Sodexo yetkilileri, ancak belirli bir yerde müşteri potansiyelinin yüksek olması ve yeni üye iş yerinin gelecek vaat etmesi halinde yeni üyelik sözleşmeleri yaptıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca üyelik sözleşmelerinin 3. maddesinde yemek çeki/kartlarının yalnızca tüketime hazır gıda maddeleri için kullanılacağı düzenlenmiştir.

410 Edenred yetkilileri tarafından, üye teşebbüslerle öncelikle kupon sözleşmesi yapıldığı, bu noktalara pos cihazının kurulup kurulmayacağına daha sonradan karar verildiği, pos cihazı maliyetlerinin yüksek olmasından dolayı pos cihazı kurulumu açısından seçici davranıldığı, 2008 yılından itibaren marketlerle üyelik sözleşmesi yapılırken seçici davranılmasının en önemli sebebinin vergilendirme açısından yaşanabilecek olumsuzluklar olduğu, bir diğer sebebin ise bölgede büyüme politikasına göre yeterli sayıda üye teşebbüsün bulunmasının olduğu beyan edilmiştir. Öte yandan Edenred'in büyük marketlerden hiç biriyle (Metro Real, Carrefour, Tesco Kipa, Migros gibi) üyelik sözleşmesi bulunmadığı da belirtilmiştir. Edenred'in "Üye Kuruluş Kart/Kupon Sözleşmesi"nin 3. maddesinde üye kuruluşun sadece yemek ve/veya tüketime hazır gıda satışları karşılığında yemek kuponu/kartını kabul edeceği hükme bağlanmıştır.

420 Öneri araştırma sürecinde yapılan inceleme ve tespitlerden, Sodexo ve Edenred'in 2008 yılında gıda ürünlerinde KDV'nin %18'den %8'e indirilmesinin ardından yemek çeki/kuponu/kartı ile marketlerden gıda dışı alışveriş yapılmasının önüne geçilmesi amacıyla yeni marketlerle üyelik sözleşmesi imzalamak hususunda daha hassas davrandıkları, konuya gösterilen hassasiyetin üye marketlere gönderilen uyarı yazılarından da anlaşıldığı görülmektedir. Dolayısıyla teşebbüslerin bölgedeki marketlerden biriyle üyelik anlaşması yaparken bir diğeriyle yapmamasının altında alt pazardaki rekabetin bozulmasından ziyade amaç dışı kullanımları engellemenin yattığı anlaşılmaktadır. Ayrıca henüz marketlerin usule uygun davranmamaları durumunda kıymetli evrak benzeri belgeyi piyasaya süren teşebbüsün nasıl bir sorumlulukla karşılaşacağından emin olmadıklarından, marketlerin usule uygun hareket edip etmediklerini denetlemeyi tercih eden teşebbüslerin, bölgedeki müşteri kapasitesinin üzerinde talebi karşılayabilecek derecede çok sayıda marketle üyelik sözleşmesi yapması denetimi zorlaştırmaktadır.

440 Öte yandan öneri araştırma sürecinde yemek çeki/kartı kullanımının marketlerin faaliyetlerine devam edebilmeleri açısından vazgeçilmez bir unsur olduğunu gösterir herhangi bir veriye ulaşılamamıştır. Aksine BİM, Migros ve Carrefour'un hiçbir işletmesinin herhangi bir yemek çeki/kartı firmasıyla anlaşması bulunmazken; Metro-Real'in sadece sıcak şarküteri bölümünde kullanılmak üzere Sodexo, Edenred ve Multinet ile üyelik sözleşmesi imzaladığı, Tesco-Kipa'nın ise yine yalnızca restoran bölümünde kullanılması için Sodexo ile pilot bir yemek çeki/kartı çalışması başlattığı bilgilerine ulaşılmıştır. Türkiye'nin en büyük organize perakendecilerinin yemek çeki/kartı hizmeti olmaksızın veya çok kısıtlı bir yemek çeki/kartı kullanımı ile faaliyetlerini istikrarlı bir şekilde sürdürebildikleri dikkate alındığında, yemek çeki/kartı kullanımının marketlerin faaliyetlerini sürdürmeleri için hayati bir önem taşıdığını söylemek güçleşmektedir ve yemek çeki sistemine dahil olmanın marketler için henüz zorunlu bir unsur sayılmayacağı noktasına varılmaktadır.

450 Yukarıdaki değerlendirmeler ışığında, marketler tarafından yapılan bazı yemek çeki/kartı sistemine üyelik taleplerinin Sodexo ve/veya Edenred tarafından reddedilmesinin 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında bir kötüye kullanma olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

11-04/50-17

J. SONUÇ

Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre;

Dosya konusu iddialara ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek olmadığına, şikayetin reddine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.